

Oslo, 7.11.2024

Til Stortingets energi- og miljøkomité

Innspill til behandlingen av Naturmeldingen - Meld. St 35. (2023-2024)

Alarmklokkene om naturkrise har ringt høyt og lenge, men verken naturmeldingen eller forslag til statsbudsjett for 2025, tyder på at alarmen har nådd fram.

Den ukontrollerte nedbyggingen av norsk natur ble godt illustrert tidligere i år gjennom «Norge i rødt, hvitt og grått» og «Oppsynsmannen». For noen uker siden la WWF fram en ny rapport, som viser at verdens dyrebestander har gått ned med 73 % i snitt siden 1970, og for kort tid siden kunne vi også lese at naturen tok opp netto null CO₂ i 2023.

Skal vi ta naturkrise på alvor og stanse naturtapet, må vi stanse videre nedbygging av norsk natur. Norsk Friluftsliv, som har som en av sine oppgaver å sikre friluftslivets naturgrunnlag og skape økt forståelse for naturens egenverdi, er svært skuffet over at naturmeldingen i praksis ikke inneholder noen konkrete og forpliktende mål eller krav, som vil endre norsk arealforvaltning i en mer bærekraftig retning. Meldingen kan kort oppsummeres med følgende sitater:

«Kommunenes selvråderett står sterkt i Norge, og forslagene i denne meldingen rokker ikke ved dette.»

«Regjeringen vil videreføre og styrke kommunens rolle i arealforvaltningen.»

Svaret på naturkrise er altså å gi kommunene mer makt og større frihet, riktignok utstyrt med noen nye verktøy, som arealregnskap/naturregnskap. Norsk Friluftsliv er ikke imot at ansvaret for arealforvaltningen ligger i kommunene, og det er nok også viktig for støtte og legitimitet i arealprioriteringene lokalt. Men uten klare nasjonale rammer og krav til arealforvaltningen i kommunene, betyr det at «hjemme alene-festen» i norske kommuner i realiteten kan fortsette som før.

Samtidig finner vi helle ingen spor av ambisjoner i forslag til statsbudsjett for 2025 om å følge opp naturavtalen. Tvert imot er det fortsatt slik, at de store pengene går til tiltak som ødelegger eller forringer norsk natur, mens det kun går småpenger til å ivareta norsk natur.

Norsk Friluftsliv har, i likhet med andre organisasjoner, kommet med mange innspill, både muntlig og skriftlig, til arbeidet med naturavtalen og naturmeldingen, uten at det er mulig å se særlige spor av dette i den framlagte meldingen.

De nødvendige tiltakene er ikke bare viktige for å oppfylle naturavtalen, men de er også viktige for befolkningens trivsel og livskvalitet. Friluftslivsaktiviteter i en levende og mangfoldig natur, er godt for den enkelte, men har også stor betydning for samfunnet i form av god fysisk og psykisk

helse og vil samtidig gjøre samfunnet mer robust i møte med ulike kriser og vil således være en del av totalberedskapen. Friluftsliv vil også knytte oss nærmere opp mot naturen gjøre det enklere å godta tiltak med formål om å ivareta naturen.

Det påhviler derfor energi- og miljøkomiteen og Stortinget et stort ansvar å rette opp i manglende i meldingen.

De to viktigste og mest effektive enkelttiltakene, som Stortinget kan gjøre for å stanse naturtapet, er å:

- ***innføre et nasjonalt krav om arealnøytralitet i all arealplanlegging/arealforvaltning på alle forvaltningsnivåer og for alle sektorer.***
- ***sørge for nok kompetanse og kapasitet i kommunene på arealplanlegging/arealforvaltning, herunder natur, friluftsliv og klima. Dette kan blant annet gjøre ved å opprette regionale plankontor, som kan være en ressurs og støtte for kommune, særlig for mindre kommuner.***

For at den nasjonale oppfølgingen av naturavtalen skal få den nødvendige effekten, er det noen overordnede mekanismer som må på plass, og som må omfatte alle samfunnssektorer:

- Det må settes klare nasjonale operative mål, som følges opp med konkrete tiltaksplaner og tidsangivelse for gjennomføring.
- Det må etableres effektive kontroll- og oppfølgingsmekanismer som gjør at tiltakene faktisk gjennomføres og målene nås.
- Manglede oppfølging må få klare og effektive konsekvenser.
- Det må settes av nok midler til gjennomføring av nødvendige tiltak.

Kommunene, som er planmyndighet etter plan- og bygningsloven, vil ifølge naturmeldingen, få en enda større nøkkelrolle i dette arbeidet. Kommunene må derfor settes i stand til å ta denne rollen, i tråd med alvorret i situasjonen. Dette vil, i tillegg til de to viktigste tiltakene ovenfor, blant annet kreve at:

- Naturens rettsvern må styrkes betydelig, herunder kommunens mulighet til å sette krav om arealnøytralitet i alle planer og vedtak om utbygging.
- Det utvikles og innføres nasjonale, regionale og kommunale forvaltningsrelevante arealregnskap/naturregnskap, slik at vi vet hva vi har, hva som er viktig å ta vare på og eventuelt hva vi velger å bygge ned.
- Planvask gjennomføres effektivt i alle kommuner.
- Forvaltningen av norsk natur foregår gjennom mer helhetlig planlegging, færre enkeltvedtak og mindre sektorstyrt.

- Fortetting innenfor allerede bebygde områder og gjenbruk og forbedring av eksisterende bygninger og infrastruktur prioriteres, framfor nedbygging av nye natur- og friluftslivsområder. Kartlegging av grå arealer er en viktig forutsetning for dette.
- Natur- og friluftslivsområder i og rundt byer og tettsteder sikres, både gjennom kommuneplanens arealdel, ved fastsetting av langsiktige utbyggingsgrenser og gjennom forvaltningsplaner.
- Det må utarbeides regionale planer for viktige fjellområder utenfor verneområdene, herunder villreinområder og fastsettes langsiktige utbyggingsgrenser i fjellområder med et stort utbyggingspress.
- Nedbyggingen av strandsonen må stanses, og allmennhetens tilgang til strandsonen må sikres og forbedres.
- Det må sikres tilstrekkelig vern av alle typer natur (representativt utvalg), i tråd med naturavtalens mål om 30 %.
- Skogen, som ikke vernes, må forvaltes på en måte som ivaretar hensynet til friluftslivet, naturmangfoldet og klimaet. De siste naturskogene uten flatehogst må kartlegges og bevares.
- Det må legges til rette for naturbaserte løsninger for klimatilpasning, for å møte utfordringer som flom, skred, overvann, avrenning m.m., blant annet ved å sikre relevante naturområder.
- Viktige natur- og friluftslivsområder som er ødelagt, må restaureres, i tråd med naturavtalens ambisjoner. Dette gjelder for eksempel Oslofjorden, ødelagte myrer, forringede skoger, villreinområder, forholdene for villaksen og regulerte vassdrag med manglende miljøkrav (vilkårsrevisjoner). Samtidig er det viktig huske at naturrestaurering er et dyrt og tidkrevende tiltak, og at det er langt rimeligere å ivareta eksisterende natur.
- Beslutningstakere og politikere på alle forvaltningsnivåer må sikres god kunnskap om natur, klima og bærekraftig forvaltning.
- Statsforvalterens innsigelsesmyndighet styrkes og ikke svekkes, (må være en del av kontroll- og oppfølgingsmekanismene som må på plass).